

POSTANOWIENIE

25 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 25 września 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Urzędu Skarbowego w Elku

przeciwko M. L.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na skutek skargi kasacyjnej M. L.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 9 grudnia 2022 r., I ACa 941/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od M. L. na rzecz na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanej.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 sierpnia 2021 r., I C 1019/19, Sąd Okręgowy w Suwałkach uznał za bezskuteczną w stosunku do Skarbu Państwa umowę o podział majątku wspólnego, przyznającą oznaczone w wyroku 4 nieruchomości wspólne pozwanej żonie dłużnika Skarbu Państwa, oraz dwie umowy darowizny udziałów w spółkach z o.o.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej osoby trzeciej.

Pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną wyrok Sądu drugiej instancji w całości i wniosła o przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na istotne zagadnienie prawne, czy wyrok uwzględniający skargę kasacyjną powinien wymieniać przedmioty majątkowe, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika do majątku osoby trzeciej. Według skarżącej wyrok powinien uznać umowę o podziale majątku za bezskuteczną co do udziału dłużnika w nieruchomościach i tylko te udziały mogą być przedmiotem egzekucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 527 § 1 k.c. określa formę orzeczenia uwzględniającego skargę pauliańską. Sąd uznaje za bezskuteczną czynność prawną, a nie przejście własności lub inny skutek majątkowy zaskarżonej czynności. W toku postępowania zajęcie rzeczy i praw majątkowych regulują przepisy K.p.c. o postępowaniu egzekucyjnym i prawomocny wyrok ze skargi pauliańskiej nie zmienia tych zasad, a jedynie przy ustalaniu podstaw do zajęcia pomija się czynność prawną uznaną za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela egzekwującego.

Warunkiem zajęcia nieruchomości jest wpis w księdze wieczystej ujawniający dłużnika jako właściciela. Jeżeli notariusz, zgodnie ze swoim obowiązkiem, złożył umowę w sądzie wieczystoksięgowym, jako właściciel nieruchomości jest ujawniona pozwana osoba trzecia. Sąd wieczystoksięgowy rozpoznając wniosek o wpis o wszczęciu egzekucji (art. 924 § 1 k.p.c.) wyłącznie w oparciu o tytuł wykonawczy przeciwko dłużnikowi powinien odmówić wpisu. Jeśli jednak komornik dołączy do wniosku prawomocny wyrok ze skargi pauliańskiej, sąd wieczystoksięgowy powinien pominąć wpisy dokonane w oparciu o bezskuteczną umowę, co oznacza, że powinien oprzeć się na wpisach poprzednich.

Jeżeli ten poprzedni wpis ujawniał dłużnika i obecną właścicielkę jako współwłaścicieli ułamkowych, skutek wszczęcia egzekucji nastąpi tylko w stosunku do udziałów dłużnika. Natomiast jeśli z jakichś przyczyn w księdze wieczystej wciąż nie ujawniono zmiany stanu prawnego wynikającej z umowy ustanawiającej rozdzielną własność majątkową, to przed wpisem wszczęcia egzekucji z udziałów należy dokonać wpisu współwłasności w częściach ułamkowych w miejsce współwłasności małżeńskiej (wszczęcie egzekucji ze współwłasności małżeńskiej będzie

niemożliwe ze względu na brak klauzuli wykonalności przeciwko obydwójgu małżonków).

Zatem oznaczenie w wyroku Sądu pierwszej instancji przedmiotów majątkowych jest nie tylko nieprzewidziane art. 527 k.c., lecz jest także zbędne, gdyż także bez tego oznaczenia wierzyciel będzie mógł prowadzić egzekucję tylko z udziałów dłużnika. Sąd Okręgowy jednak oznaczył 4 nieruchomości będące przedmiotem zaskarżonej umowy. Uczynił to zbędnie, wystarczyły dane jednoznacznie identyfikujące zaskarżoną umowę: kancelaria notarialna oraz data i nr aktu notarialnego. Mimo że zbędnie Sąd ten prawidłowo oznaczył przedmiot umowy, którym były nieruchomości, a nie udziały w nich. Na skutek zniesienia współwłasności udziały wygasają, nie następuje ich przejście na współwłaściciela otrzymującego całą nieruchomość na mocy zniesienia współwłasności. Jest to wyłącznie kwestia poprawności terminologicznej, bez znaczenia prawnego, gdyż współwłaściciel otrzymujący całą nieruchomość jest następcą prawnym pod tytułem szczególnym pozostałych współwłaścicieli, tak jakby nabył ich udziały.

Ponieważ w sprawie nie występuje podniesione zagadnienie prawne, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podlegał oddaleniu (art. 398⁹ k.p.c.).

W wyrokach sądów obydwu instancji powodowy Skarb Państwa został oznaczony przez organ reprezentujący go w niniejszym procesie. Tymczasem *statio fisci* jest co do zasady urząd obsługujący organ wykonujący uprawnienia Skarbu Państwa, nie jest nim sam organ. Od początku obowiązywania Kodeksu postępowania cywilnego z 1928 r., a następnie z 1964 r. Skarb Państwa był oznaczany przez dodanie nazwy państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się świadczenie. W latach 90-tych XX w. stopniowo rozszerzała się praktyka oznaczania Skarbu Państwa przez dodanie nazwy organu zamiast nazwy jednostki organizacyjnej, czyli *statio fisci*. Jest to praktyka nieprawidłowa. Sposób oznaczenia Skarbu Państwa ma znaczenie prawne przy zasądzeniu świadczenia pieniężnego od Skarbu Państwa, gdyż na podstawie art. 1060 § 2 k.p.c. egzekucję przeciwko Skarbowi Państwa prowadzi się z rachunku bankowego właściwej państwowej jednostki organizacyjnej dłużnika. Organy Skarbu Państwa

nie posiadają swoich rachunków bankowych, gdyż są one prowadzone dla państwowych jednostek organizacyjnych. Dlatego w niniejszym postanowieniu Skarb Państwa został oznaczony prawidłowo. Istnieją przepisy przyznające zdolność sądową organowi Państwa w określonych sprawach (np. art. 189¹ k.p.c.), lecz wówczas formalną stroną jest organ, a nie osoba prawna Skarb Państwa (oczywiście materialnoprawnie stroną jest Skarb Państwa, który np. ma obowiązek pokryć koszty zasądzone od organu).

Na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej Skarbowi Państwa przysługuje od skarżącej pozwanej zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[ms]